

Секція: Економічна безпека

ТИМОШЕНКО ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА

к.е.н., доцент, докторант ВНЗ «Національна академія Управління»

м. Київ, Україна

РОЛЬ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У ЗМІЦНЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Роль та значення державних інститутів в управлінні суспільно-економічним розвитком викликають чимало дискусій зі сторони політиків та правлячих еліт протягом всього існування держави та функціонування економічної системи. Державна стратегія зміцнення економічної безпеки на регіональному рівні повинна враховувати умови для економічного зростання у напрямку підвищення конкурентоспроможності продукції, збереження політичної та соціально-економічної стабільності адміністративно-територіальних одиниць.

В умовах євроінтеграційного зовнішньополітичного курсу розвитку України посилюється роль органів місцевого самоврядування у вирішенні проблем щодо зміцнення економічної безпеки на регіональному рівнях. Необхідність дослідження даної проблематики посилюється складними реформами, які розпочались в Україні у контексті децентралізації влади, фіскальної децентралізації, посилення ролі громадянського суспільства у вирішенні питань щодо підтримки розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Метою дослідження є обґрунтування вирішальної ролі фіскальної децентралізації як ефективного механізму зміцнення економічної безпеки та розробка рекомендацій щодо пом'якшення негативного впливу супутніх процесів децентралізації.

Перехід до децентралізованого державного управління переважною більшістю науковців та політичних реформаторів пояснюється загальною зміною парадигми мислення та зміною поглядів на економічну сутність

регіональної політики. Цілком зрозуміло, що для країн пострадянського простору децентралізація влади поліпшить управління місцевими фінансами та буде природним та необхідним кроком для реалізації основних засад функціонування економічної системи на ринкових засадах.

Фіскальна децентралізація є найбільш повним і прозорим видом децентралізації, оскільки прямо пов'язана з бюджетними практиками [4]. Крім того, необхідно відмітити, що міжбюджетні трансферти з державного бюджету становлять майже половину всіх доходів місцевих бюджетів, а впродовж 2010-2014 рр. в структурі доходів Зведеного бюджету України частка доходів державного бюджету збільшувалася з 74,4 до 77,8% і відповідно зменшувалися доходи місцевих бюджетів – з 25,6 до 22,2%. Водночас, в структурі видатків зведеного бюджету частка видатків державного бюджету зменшувалася з 59,8 до 57,3% і відповідно зростали видатки місцевих бюджетів – з 40,2% до 42,7% [3]. Враховуючи вищезазначену невідповідність міжурядових відносин, реформа бюджетної децентралізації покликана як найефективніше розв'язати дану проблему.

Для реалізації поставлених задач у напрямку зміцнення регіональної економічної безпеки та ефективності фінансової децентралізації, утвердження принципу «не суспільство для держави», а «держава для громадянина» необхідно послідовно дотримуватись наступних принципів та завдань:

1. Для того, що питання фіскальної децентралізації не залишалось відкритим протягом тривалого періоду часу, необхідно залишити систему трансфертів та бюджетних дотацій депресивним регіонам України. Децентралізація повинна передбачати захист економічно-нерозвинених та індустріально-слабших регіонів шляхом запровадження процедур бюджетного субсидування, бюджетного вирівнювання з метою подолання наслідків нерівномірного розподілу фінансування витрат, які повинні

нести органи місцевого та регіонального самоврядування у напряму повноцінного виконання, покладених на них функцій.

2. Забезпечити добровільне об'єднання територіальних громад та впливу окремо взятих громадян, територіальних підрозділів, місцевих громад, органів самоорганізації населення на прийняття важливих політико-управлінських рішень, залучення громадян до прийняття основних напрямів бюджетної політики на місцевому рівні, сприяти більш ефективному розподілу доходної частини місцевих бюджетів, що традиційно було прерогативою органів державної влади.

3. Внести відповідні зміни у нормативно-правову та законодавчу базу з питань децентралізації, а саме у Податковий кодекс України щодо повного зарахування податків, зборів і платежів до визначеного місцевого бюджету за місцем реєстрації юридичної особи у напряму розширення фінансових можливостей місцевої влади та використання акумульованих фінансових ресурсів на процвітання регіонів.

4. Розширення повноважень органів місцевого самоврядування має відбутися у напряму посилення довіри територіальним громадам. Саме територіальні громади, а не органи місцевого самоврядування регіонального та місцевого рівня мають отримати основні повноваження від органів державної влади [1]. Отже, децентралізація в жодному разі не може бути перетворена на зосередження влади на місцях та утворення нової централізації регіонального рівня.

5. Виключаючи федеративні краї та невеликі острівні держави-члени ЄС, показники доходів сектору державного управління для підтримання рівня економічної безпеки перебувають на рівні 40-45% ВВП, в т.ч.: на рівні центрального уряду 20-35% ВВП та на рівні місцевого уряду – 5-15% ВВП. Україні доцільно в процесі проведення реформи з фіскальної децентралізації дотримуватися даних меж [3].

Але, в цілому децентралізація та посилення ролі регіонального самоврядування в країнах-членах ЄС, хоч і відіграла стимулюючу функцію у їх регіональному відродженні, але практично не зупинила сепаратистські настрої та ідеї суверенізації більш економічно-успішних територій. Свідченням цьому є зростання впливу сепаратистських партій у Каталонії та Країні Басків, а також поступове нарощування вимог із боку поміркованіших політичних сил щодо подальшого розширення автономії [2].

Висновки. Отже, децентралізація не має абсолютного характеру, і самі по собі ринкові механізми забезпечення економічної безпеки на регіональному рівнях, без належного втручання центральних органів державної влади, не в змозі запобігти територіальним відмінностям, особливо стимулювати розвиток депресивних регіонів, реалізація інвестиційних проектів в яких, в першу чергу, залежить від державної фінансової підтримки. Але, незважаючи на вищезазначене, проблема зміцнення економічної безпеки регіонів України у напрямку вдосконалення взаємодії органів державного та місцевого самоврядування залишається на сьогодні вкрай актуальною, а процес децентралізації, як продуктивної форми реформування української економіки, є необхідним процесом у напрямку посилення ринкових механізмів функціонування економічної системи.

Література:

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». – К. : НІСД, 2015/ О. Власюк // . – 684 с. – с.205-2013. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_nauk_an_rozrobku/NS_report.pdf.

2. Браслофф О. Ельдорадо: міф і реальність федералізму та субсидіарності в іспанському контексті. / О. Браслофф. // Глобалізація.

Регіоналізація. Регіональна політика. / І. Ф. Кононов (наук. ред. і уклад.). – Луганськ: Альма-матер; Знання, 2002. – С. 451, 457.

3. Касперович Ю.В. Напрями удосконалення бюджетно-податкового регулювання в Україні на засадах імплементації Європейського досвіду. – К. Відділ фінансової безпеки НІСД, 2015. - Випуск №60. Серія «Економіка». - с.7. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/budzhzet-47768.pdf>.

4. Матвеева О.Ю. Децентралізація державного управління як чинник досягнення фінансової автономії місцевого самоврядування в Україні / О.Ю. Матвеева // Публічне адміністрування: теорія та практика – 2014. – Випуск 1(11) – с. 1-17.